

BLIŽNJA REKREACIJA PREBIVALCEV MESTA LJUBLJANE

Matjaž Jeršič*

Izvleček

UDK 911.3:379.8 (497.12 Ljubljana)

Prispevek osvetljuje rekreacijsko obnašanje Ljubljancanov ob koncu tedna in opredeljuje območja bližnje rekreacije.

Ključne besede: bližnja rekreacija, turizem, pristočasovne dejavnosti, Ljubljana

NEIGHBOURING RECREATION OF THE RESIDENTS OF LJUBLJANA

Abstract

UDC 911.3:379.8 (497.12 Ljubljana)

The article casts light upon the recreational habits of the residents of Ljubljana at weekends and defines the areas of neighbouring recreation.

Key words: Neighbouring recreation, Leisure activities, Tourism, Ljubljana.

UVODNA POJASNILA

V tem prispevku poročamo o rezultatih proučevanja bližnje rekreacije prebivalcev mesta Ljubljane. S pojmom bližnja rekreacija poimenujemo tisti njen del, ki je časovno omejen na prosti čas med tednom ali ob koncu tedna (ob nedeljah, sobotah in praznikih), prostorsko pa je osredotočen na mesto oziroma kraj bivanja in na njegovo okolico.

Raziskava temelji na kazalcih, ki smo jih pridobili s posebno anketo in s kartiranjem. Proučevanje bližnje rekreacije terja namreč samostojno zbiranje osnovnih podatkov, saj redna turistična statistika za ta fenomen ne nudi ustrezne podatkovne baze. Statistika o obsegu turističnega prometa in o strukturi gostov v posameznih krajih temelji na prijavah v prenočitvenih turističnih obratih. Ker se večina udeležencev bližnje rekreacije zadržuje v ciljnih krajih le nekaj ur, ostajajo zato statistično nezabeleženi.

Anketiranje smo izvedli v matičnem izhodišču bližnje rekreacije, torej v Ljubljani. Z uporabo tega načina je najlažje zagotoviti reprezentativni izbor anketiranih oseb. Drugi

* Dr., prof., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2, 61000 Ljubljana, Slovenija

možni način, to je anketiranje v ciljnih krajih bližnje rekreacije, je namreč finančno in kadrovsko bistveno zahtevnejši.

Rezultati, o katerih poročamo, so le prvi del časovno daljše, torej večletne raziskave, v katero bomo poleg Ljubljane vključili še nekaj drugih slovenskih mest.

Anketo, s katero smo zbrali osnovne podatke, smo izvedli v mesecu maju 1994, med 800, nad 16 let starimi Ljubljanci. Vzorec anketiranih oseb se ujema z osnovno demografsko strukturo ljubljanske populacije.

NAMEN RAZISKAVE

Raziskava je bila usmerjena v ugotavljanje rekreacijskega obnašanja in opredeljevanje območja bližnje rekreacije. V ospredju so bili naslednji proučevalni vidiki:

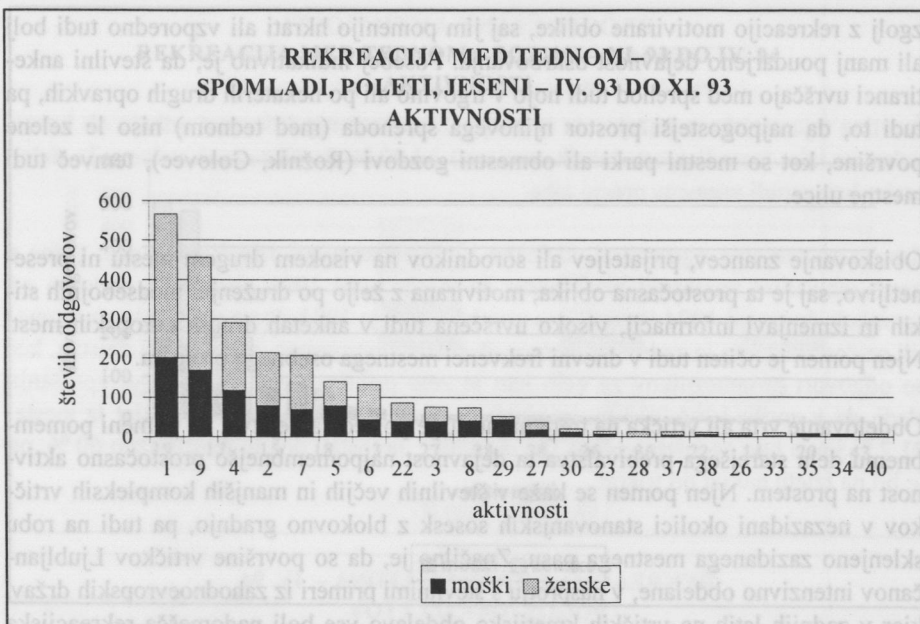
- pogostost udeleževanja,
- pomen posameznih prostočasnih aktivnosti,
- oblike in prostorske relacije migracij bližnje rekreacije,
- identifikacija območja bližnje rekreacije in pomembnejših ciljev.

V ta prispevek smo zaradi omejenega obsega uvrstili samo del z anketo zbranih rezultatov; to velja še posebej za analitsko gradivo, ki je v primarnem elaboratu precej obsežnejše.

PROSTOČASNE AKTIVNOSTI MED TEDNOM — IZVEN DOMA

Prostočasne aktivnosti, s katerimi so se v spomladanskem, poletnem in jesenskem času (od aprila 1993 do novembra 1993) ukvarjali Ljubljanci, so izredno pestre (glej grafično prilogo), vendar je pomen posameznih oblik glede na populacijski delež neuravnotežen. Med številnimi aktivnostmi izstopata dve skupini dejavnosti, ki sta izrazito v ospredju. V prvi skupini sta sprehod in hoja ter obisk prijateljev, znancev in sorodnikov, v drugi pa obdelovanje vrta oziroma vrtička, sončenje s kopanjem ter obisk kulturnih ali zabavnih prireditev.

Kot je razvidno iz seznama dosežajo nekatere aktivnosti precej višje deleže od ostalih. Na vrhu izstopa sprehod oziroma hoja, ki je edina prostočasna aktivnost, ki ne kaže odvisnosti od starostne strukture anketirane populacije. V zvezi z dejavnostmi, kot so: hoja, obdelovanje vrta oziroma vrtička, nabiranje gozdnih sadežev, je potrebno opozoriti, da velik del udeležencev teh aktivnosti ne uvršča med "čiste" prostočasne oziroma

Aktivnosti

1	sprehod, hoja	33	ples
2	sončenje, kopanje	34	kajak, kanu
3	tenis	35	namizni tenis
4	obdelovanje vrta	37	telovadba
5	obisk lokala	38	fitness
6	ogled kinopredstav	39	borilne veščine
7	obisk kulturne prireditve	40	sprostitvene tehnike (joga, ...)
8	obisk športne prireditve	41	ogledovanje izložb
9	obisk sorodnikov, znancev ...	42	jahanje
10	izlet, vožnja z avtom	43	obiskovanje tečajev
22	kolesarjenje	44	alpinizem
23	badminton, squash	45	igranje šaha
26	plavanje	46	jadranje
27	tek	47	kegljanje
28	aerobika	48	ribolov
29	igre z žogo	49	balinanje
30	planinarjenje	50	pevske vaje
31	atletika	51	hokej
32	turno smučanje	52	delo s tekmovalnimi živalmi

Na grafu niso prikazane aktivnosti z manj kot tremi odgovori (10, 31, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52).

zgolj z rekreacijo motivirane oblike, saj jim pomenijo hkrati ali vzporedno tudi bolj ali manj poudarjeno dejavnost oskrbovanja. Posebej indikativno je, da številni anketiranci uvrščajo med sprehod tudi hojo v trgovino ali po nekaterih drugih opravkih, pa tudi to, da najpogostejši prostor njihovega sprehoda (med tednom) niso le zelene površine, kot so mestni parki ali obmestni gozdovi (Rožnik, Golovec), temveč tudi mestne ulice.

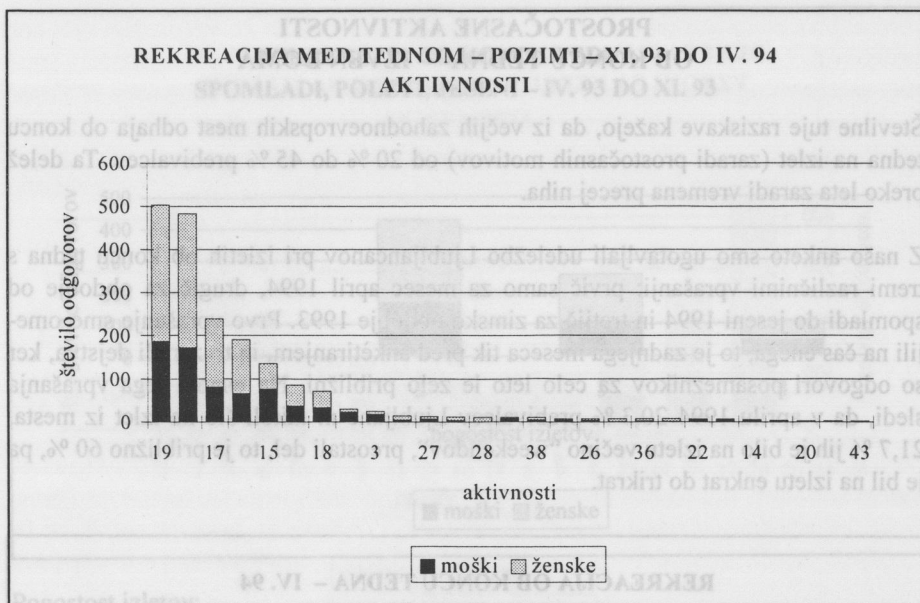
Obiskovanje znancev, prijateljev ali sorodnikov na visokem drugem mestu ni prenetljivo, saj je ta prostočasna oblika, motivirana z željo po druženju, medsebojnih stikih in izmenjavi informacij, visoko uvrščena tudi v anketah drugih evropskih mest. Njen pomen je očiten tudi v dnevni frekvenci mestnega osebnega prometa.

Obdelovanje vrta ali vrtička na tretjem mestu je posledica dejstva, da pomeni pomembnemu delu starejšega prebivalstva ta dejavnost najpomembnejšo prostočasno aktivnost na prostem. Njen pomen se kaže v številnih večjih in manjših kompleksih vrtičkov v nezazidani okolici stanovanjskih sosesk z blokovno gradnjo, pa tudi na robu sklenjeno zazidanega mestnega pasu. Značilno je, da so površine vrtičkov Ljubljčanov intenzivno obdelane, v nasprotju s številnimi primeri iz zahodnoevropskih držav, kjer v zadnjih letih na vrtičkih kmetijsko obdelavo vse bolj nadomešča rekreacijska raba v obliki parkovne ureditve (gojena trava, bazen, vrtna uta itd.). V Ljubljani je torej za večino vrtičkarjev proizvodna funkcija teh površin še vedno zelo pomembna.

Sončenje s kopanjem je uvrščeno "šele" na četrto mesto, saj za starejšo generacijo Ljubljčanov ta oblika ni več pomembna. Predpostavljamo, da je vloga sončenja s kopanjem med tednom odvisna tudi od "kopališke ponudbe", ki pa se je v Ljubljani zaradi onesnaženosti vodotokov (Ljubljanice in Save) ter zmanjšane privlačnosti rečnih obal zaradi regulacij, v zadnjih dvajsetih letih poslabšala.

Visoko uvrščena aktivnost je še obisk kulturnih in zabavnih prireditev, nato pa sledi izrazitejši prag, pod katerim sta dve pasivni obliki: obisk lokala ter ogled kinopredstav. Šele za naštetimi dejavnostmi sledita s precej manjšima deležema dve športni aktivnosti: kolesarjenje in tenis. Z bistveno nižjimi deleži pa nato sledi druge, zelo raznolike, predvsem športne dejavnosti.

Med prostočasnimi aktivnostmi med tednom v zimskem času (od novembra 1993 do aprila 1994) izstopata isti aktivnosti, kot v topli polovici leta (glej grafično prilogo). Zamenjan je samo njun vrstni red, saj je obisk znancev, prijateljev in sorodnikov pred hojo oziroma sprehodom. Tema dvema aktivnostima sledijo oblike, ki so navezane na zaprte (tople) prostore. Šele na šestem mestu je zimskošportna aktivnost na snegu, to je alpsko smučanje, kar pa je razumljivo, saj je med tednom "skok" na okoliška smučišča za večino zaposlenih prebivalcev časovno preveč zamuden.

Aktivnosti:

3 tenis	53 ples
11 sprehod, hoja	34 kajak, kanu
12 kopanje v bazenu	35 namizni tenis
13 alpsko smučanje	36 drsanje
14 obdelovanje vrta	37 telovadba
15 obisk lokala	38 fitness
16 ogled kinopredstave	39 borilne veščine
17 obisk kulturne prireditve	40 sprostitvene tehnike (joga, ...)
18 obisk športne prireditve	41 ogledovanje izložb
19 obisk sorodnikov, znancev, ...	42 jahanje
20 izlet, vožnja z avtom	43 obiskovanje tečajev
22 kolesarjenje	44 alpinizem
23 badminton, squash	45 igranje šaha
24 tek na smučeh	46 jadranje
26 plavanje	47 kegljanje
27 tek	48 ribolov
28 aerobika	49 balinanje
29 igre z žogo	50 pevske vaje
30 planinarjenje	51 hokej
31 atletika	52 delo s tekmovalnimi živalmi
32 turno smučanje	

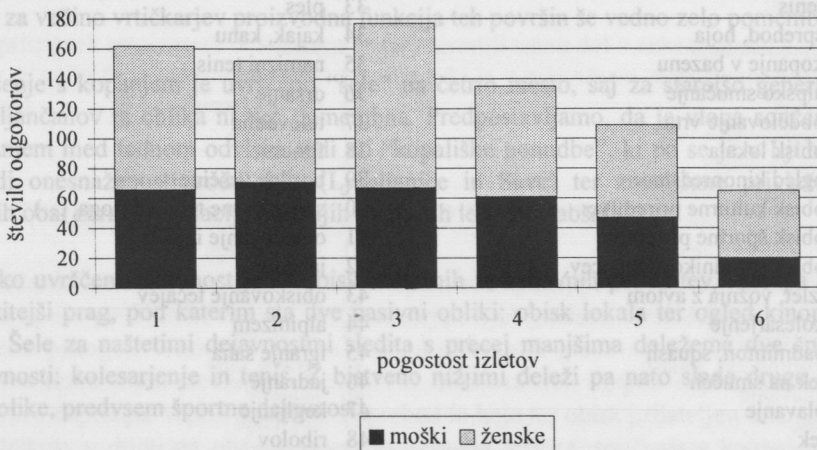
Na grafu niso prikazane aktivnosti z manj kot tremi odgovori (32, 39, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52).

PROSTOČASNE AKTIVNOSTI OB KONCU TEDNA — IZVEN DOMA

Številne tuje raziskave kažejo, da iz večjih zahodnoevropskih mest odhaja ob koncu tedna na izlet (zaradi prostočasnih motivov) od 20 % do 45 % prebivalcev. Ta delež preko leta zaradi vremena precej niha.

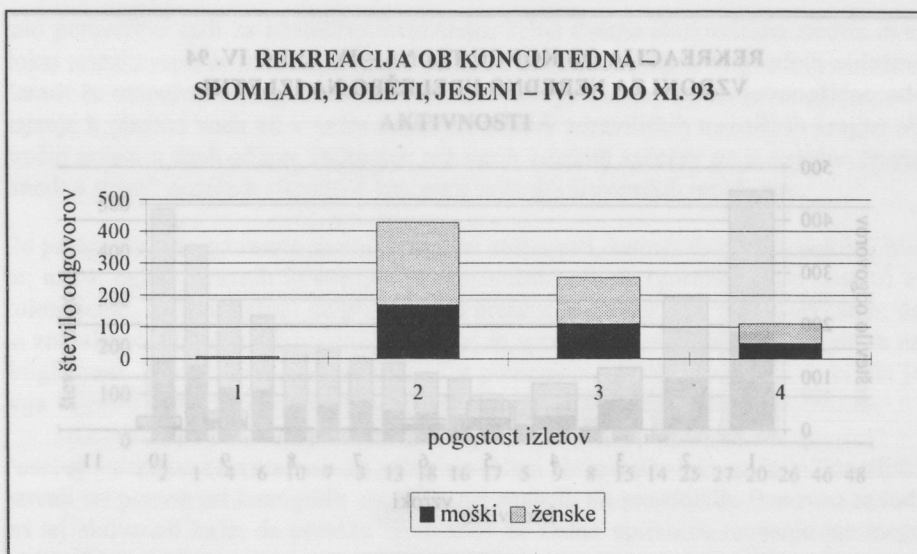
Z našo anketo smo ugotavljali udeležbo Ljubljančanov pri izletih ob koncu tedna s tremi različnimi vprašanji: prvič samo za mesec april 1994, drugič za obdobje od spomladi do jeseni 1994 in tretjič za zimsko obdobje 1993. Prvo vprašanje smo omejili na čas enega, to je zadnjega meseca tik pred anketiranjem, in to zaradi dejstva, ker so odgovori posameznikov za celo leto le zelo približni. Na osnovi tega vprašanja sledi, da v aprilu 1994 20,3 % prebivalcev Ljubljane ni nikoli šlo na izlet iz mesta, 21,7 % jih je bilo na izletu večino "weekendov", preostali del, to je približno 60 %, pa je bil na izletu enkrat do trikrat.

REKREACIJA OB KONCU TEDNA – IV. 94
POGOSTOST IZLETOV

Pogostost izletov:

1 nikoli	4 3 krat
2 1 krat	5 4 krat
3 2 krat	6 5 krat

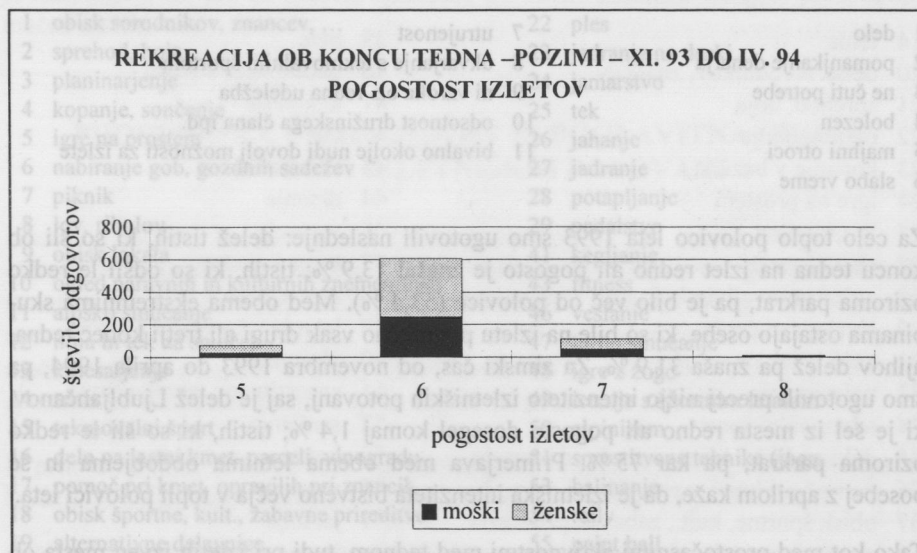
Pogostost izletov:

1 nikoli

2 1–10 krat

3 11–20

4 21–30 krat

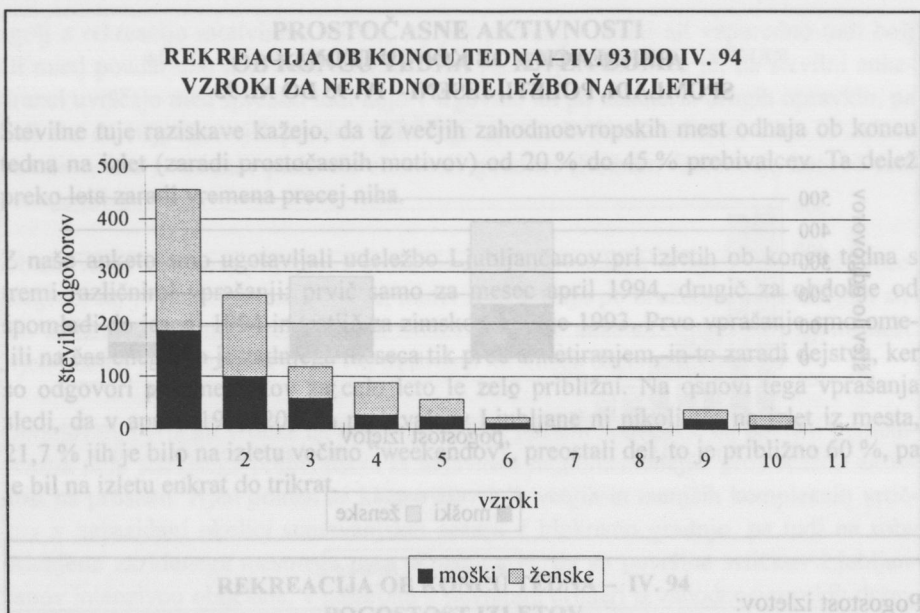
Pogostost izletov:

5 nikoli

6 1–10 krat

7 11–20 krat

8 21–30 krat

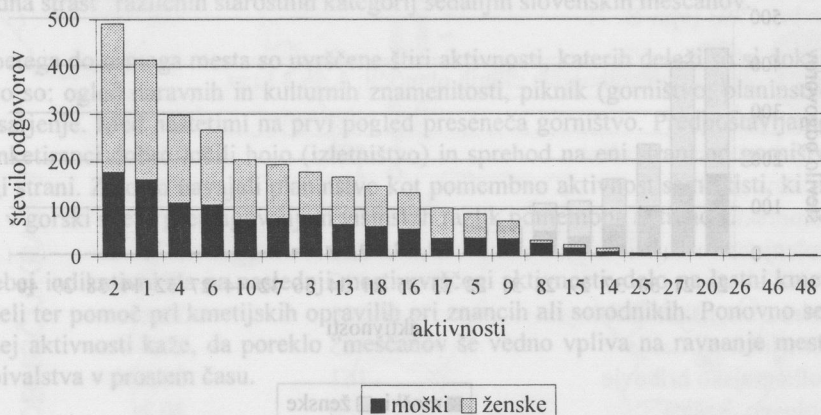
Vzroki:

1 delo	7 utrujenost
2 pomanjkanje denarja	8 ukvarjanje s tekmovalnim športom
3 ne čuti potrebe	9 ni vzroka oz. redna udeležba
4 bolezen	10 odsotnost družinskega člana ipd.
5 majhni otroci	11 bivalno okolje nudi dovolj možnosti za izlete
6 slabo vreme	

Za celo toplo polovico leta 1993 smo ugotovili naslednje: delež tistih, ki so šli ob koncu tedna na izlet redno ali pogosto je znašal 13,9%; tistih, ki so odšli le redko oziroma parkrat, pa je bilo več od polovice (53,4 %). Med obema ekstremnima skupinama ostajajo osebe, ki so bile na izletu povprečno vsak drugi ali tretji konec tedna, njihov delež pa znaša 31,9 %. Za zimski čas, od novembra 1993 do aprila 1994, pa smo ugotovili precej nižjo intenziteto izletniških potovanj, saj je delež Ljubljčanov, ki je šel iz mesta redno ali pogosto dosegel komaj 1,4%; tistih, ki so šli le redko oziroma parkrat, pa kar 75 %. Primerjava med obema letnima obdobjema in še posebej z aprilom kaže, da je izletniška intenziteta bistveno večja v topli polovici leta.

Tako kot med prostočasnimi aktivnostmi med tednom, tudi pri izletih izven mesta ob koncu tedna izstopata sprehod in hoja ter obisk prijateljev, znancev oziroma sorodnikov. Slednji motiv ni presenetljiv, saj velik del Ljubljčanov sodi v prvo ali drugo generacijo priseljencev v mesto in jih zato s podeželjem vežejo sorodstvene vezi, ki so

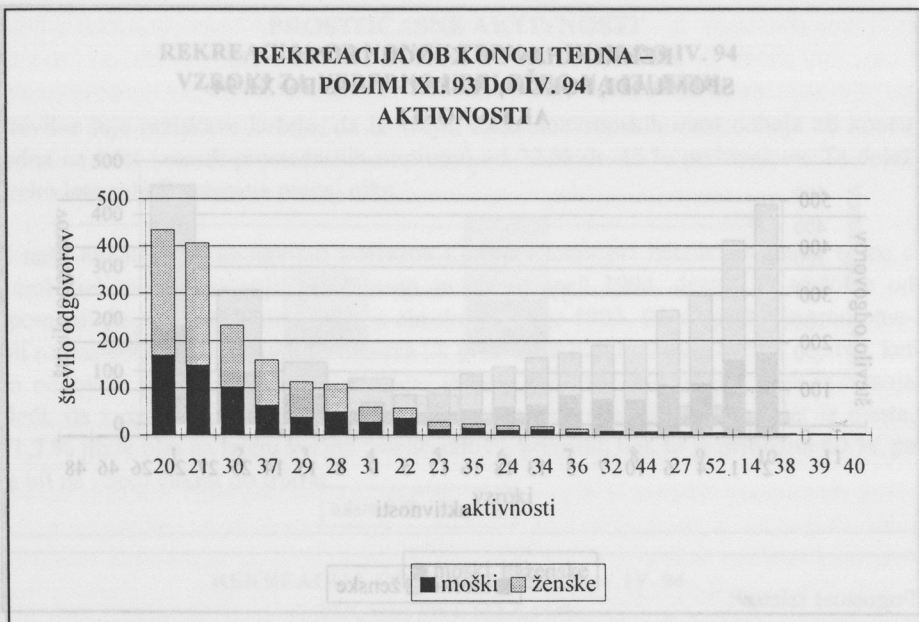
**REKREACIJA OB KONCU TEDNA –
SPOMLADI, POLETI, JESENI – IV. 93 DO XI. 94
AKTIVNOSTI**

Aktivnosti:

1 obisk sorodnikov, znancev, ...	22 ples
2 sprehod, hoja	23 jadrnanje na deski
3 planinarjenje	24 jamarstvo
4 kopanje, sončenje	25 tek
5 igre na prostem	26 jahanje
6 nabiranje gob, gozdnih sadežev	27 jadrnanje
7 piknik	28 potapljanje
8 lov, ribolov	29 padalstvo
9 obisk lokala	41 kegljanje
10 ogled naravnih in kulturnih znamenitosti	43 fitness
11 alpsko smučanje	46 veslanje
12 hoja in tek na smučeh	47 turno smučanje
13 kolesarjenje	48 igre z žogo
14 tenis	49 letenje s športnim letalom
15 tekmovalni šport	50 alpinizem
16 delo na lastni kmet. parceli, vinogradu	51 sprostitvene tehnike (joga, ...)
17 pomoč pri kmet. opravilih pri znancih	53 balinanje
18 obisk športne, kult., zabavne prireditve	54 rally
19 alternativne delavnice	55 paint ball
20 badminton, squash	57 romanje

Na grafu niso prikazane aktivnosti z manj kot tremi odgovori (19, 22, 23, 24, 28, 29, 41, 43, 47, 49, 50, 51, 53, 54, 57).

Atktivnosti:

14	tenis	39	ples
20	obisk sorodnikov, znancev	40	badminton, squash
21	sprehod, hoja	41	kegljanje
22	planinarjenje	42	tek
23	kopanje v bazenu	43	fitness
24	igre na prostem	44	drsanje
27	lov, ribolov	46	veslanje
28	obisk lokala	47	turno smučanje
29	ogled naravnih in kulturnih znamenitosti	48	igre z žogo
30	alpsko smučanje	49	letenje s športnim letalom
31	hoja in tek na smučeh	50	alpinizem
32	kolesarjenje	51	sprostitvene tehnike (joga, ...)
34	tekmovalni šport	52	sankanje
35	delo na lastni kmet. parceli, vinogradu	56	hokej
36	pomoč pri kmet. opravilih pri znancih	57	romanje
37	obisk športne, kult., zabavne prireditve	261	jahanje
38	alternativne delavnice		

Na grafu niso prikazane aktivnosti z manj kot tremi odgovori (26, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 56, 57, 261).

zato pomembne tudi za izletniško intenziteto. Tema dvema aktivnostima sledita dve, dokaj pričakovani, in sicer kopanje s sončenjem ter nabiranje gob in gozdnih sadežev. Zaradi že omenjenih neugodnih možnosti za kopanje znotraj mesta je množično odhajanje k obalam voda ali v večja kopališča (npr. v zdraviliških turističnih krajih) ob vročih poletnih dneh očitno. Nabiranje nekaterih gozdnih sadežev pa je splošno znana "modna strast" različnih starostnih kategorij sedanjih slovenskih meščanov.

Od petega do osmega mesta so uvrščene štiri aktivnosti, katerih deleži so si dokaj bližji; to so: ogled naravnih in kulturnih znamenitosti, piknik (gornišтво, planinstvo) in kolesarjenje. Med naštetimi na prvi pogled preseneča gornišтво. Predpostavljamo, da so anketiranci dobro ločili hojo (izletništvo) in sprehod na eni strani od gornišťa na drugi strani. Zato so navajali planinstvo kot pomembno aktivnost samo tisti, ki jim je hoja v gorski svet s premagovanjem višinskih razlik pomembna aktivnost.

Posebej indikativni sta na naslednji mesti uvrščeni aktivnosti: delo na lastni kmetijski parceli ter pomoč pri kmetijskih opravilih pri znancih ali sorodnikih. Ponovno se tudi pri tej aktivnosti kaže, da poreklo "meščanov še vedno vpliva na ravnanje mestnega prebivalstva v prostem času.

Tudi v zimskem času sta na vrhu isti prostočasni dejavnosti kot poleti. Na tretjem mestu pa je alpsko smučanje, ki pa kljub popularnosti vendarle ne presega 31,6 %. To je razumljivo, saj gre za športno aktivnost, pri kateri udeležba starejših prebivalcev močno upade.

PROSTORSKA USMERJENOST IN POGLAVITNA CILJNA OBMOČJA IZLETNIŠKIH POTOVANJ

Raznoliki motivi, ki sprožajo izletniška potovanja na eni strani, ter pokrajinska raznolikost Slovenije, ki omogoča različne oblike preživljanja prostega časa, na drugi strani, pogojujejo razvejano usmerjanje izletov. Ciljna območja bližnje rekreacije smo ugotavljali na podlagi vprašanja, v katerem so bila glavna potencialna izletniška območja vnaprej omejena oziroma rajonizirana. Na ta način smo želeli anketirance spomniti na vse pomembnejše cilje in zagotoviti poenoteno analitsko obdelavo.

Iz priloženih tabel in kart o relativni pomembnosti ciljnih območij poletne bližnje rekreacije Ljubljančanov izstopajo kot posebej pomembne naslednje značilnosti:

- Na vrhu seznama najpomembnejših ciljev je nekaj območij, ki so neposredno ob robu mesta in je možen njihov obisk peš ali le s kratko petnajstminutno vožnjo; to so: Golovec, Rašica, Šmarna gora, Polhograjsko hribovje. Poleg njih pa so s skoraj enakimi deleži odgovorov tudi nekatera počitniška turistična območja, ki leže v

precej večji potovalni oddaljenosti; med njimi izstopata Blejsko jezero z okolico in obmorski kraji. Posebej zanimivo pa je, da se je med najpomembnejša ciljna območja uvrstila tudi Dolenjska.

Tabela 1: Prosti čas ob koncu tedna — pomlad, poletje, jesen — od aprila 1993 do novembra 1993 (vpr. B. 7)

Pogostost obiska pomembnejših ciljnih območij: 1 do 3 krat

območje/kraj	štev. odgovorov	delež (%)
1 Blejsko jezero z okolico	288	36,3
2 Šmarna gora	240	30,3
3 obmorski kraji	237	29,9
4 Dolenjska	221	27,9
5 Bohinjsko jezero	217	27,4
6 Krim z okoliškimi hribovjem	200	25,2
7 obmejni kraji Italije	165	20,8
8 Polhograjsko hribovje	161	20,3
9 Golovec, Rašica	160	20,2
10 Zgornja Savska dolina	140	17,7
11 Notranjska	138	17,4
12 obmejni kraji Avstrije	138	17,4
13 Zbiljsko jezero, Smledniški gozd	130	16,4
14 Štajerska	128	16,1
15 Julijske Alpe	126	15,9
16 Posočje	104	13,1
27 Škofjeloško hribovje	97	12,2
18 Kamniške Alpe, Zg. Savinjska dolina	84	10,6
19 Skupina Storžiča	59	7,4
20 Zasavje	58	7,3
21 Karavanke	48	6,1
22 tujina (neobmejni kraji)	17	2,1
23 Prekmurje	12	1,5
24 obmejni kraji Hrvaške	7	0,9
25 Bela krajina	5	0,6
26 Goriška, Kras, Brkini	5	0,6
27 Posavsko hribovje, zah. del	4	0,5
28 Kočevsko	3	0,4
29 Koroška	3	0,4
drugi kraji v bližini Ljubljane	1	0,1
brez odgovora	18	
Skupaj	3214	

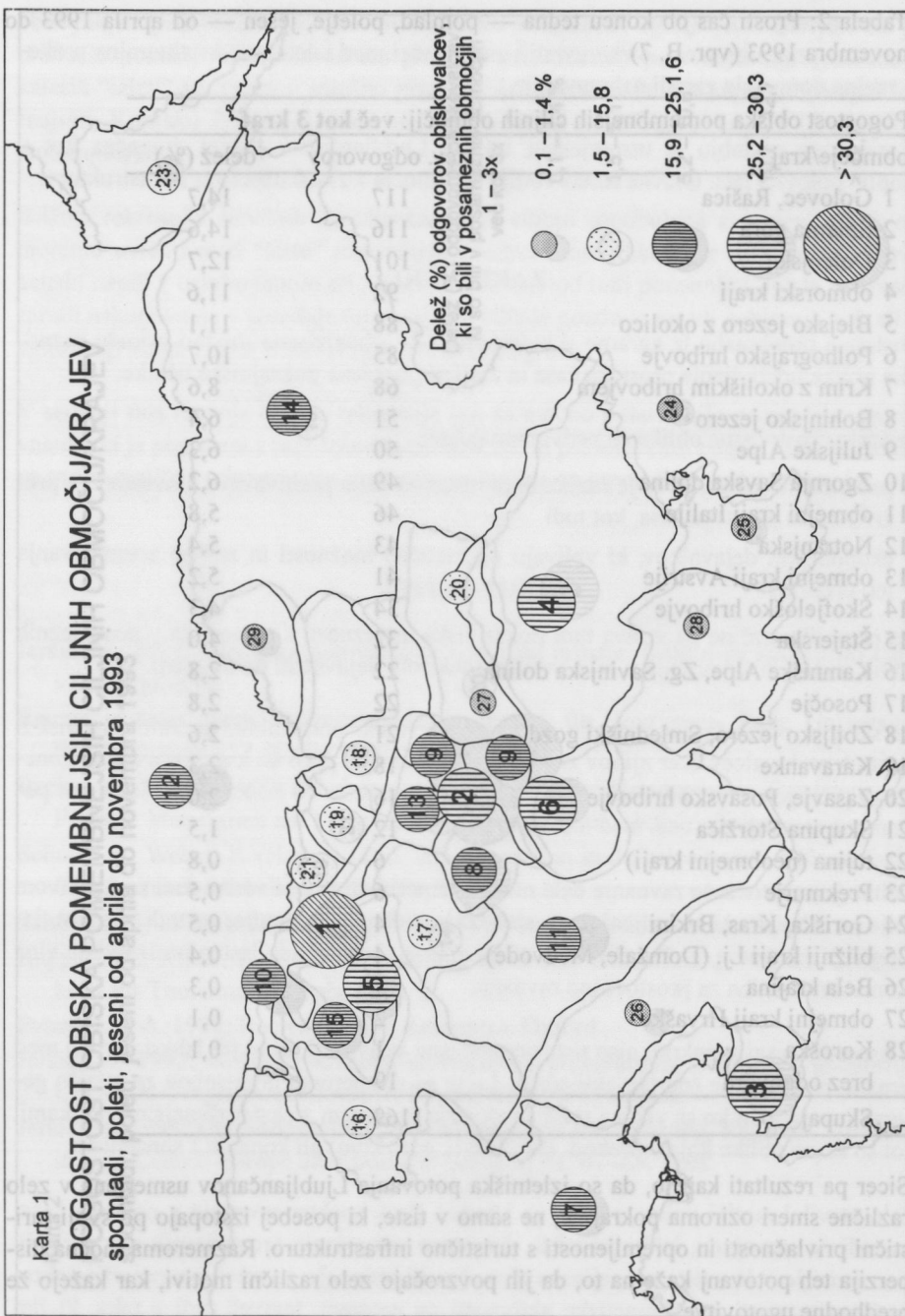
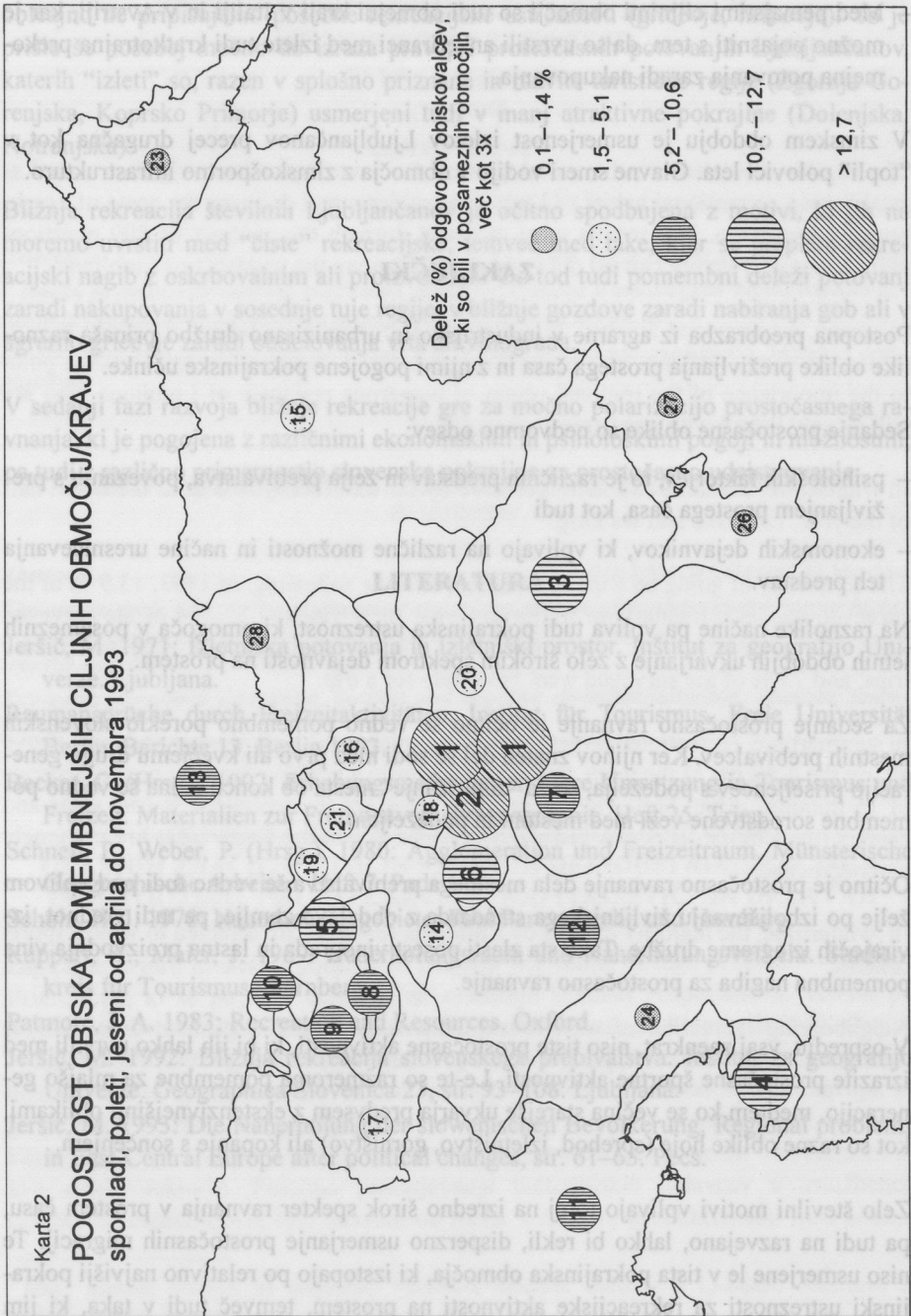

Tabela 2: Prosti čas ob koncu tedna — pomlad, poletje, jesen — od aprila 1993 do novembra 1993 (vpr. B. 7)

Pogostost obiska pomembnejših ciljnih območij: več kot 3 krat		
območje/kraj	štev. odgovorov	delež (%)
1 Golovec, Rašica	117	14,7
2 Šmarna gora	116	14,6
3 Dolenjska	101	12,7
4 obmorski kraji	92	11,6
5 Blejsko jezero z okolico	88	11,1
6 Polhograjsko hribovje	85	10,7
7 Krim z okoliškimi hribovjem	68	8,6
8 Bohinjsko jezero	51	6,4
9 Julijske Alpe	50	6,3
10 Zgornja Savska dolina	49	6,2
11 obmejni kraji Italije	46	5,8
12 Notranjska	43	5,4
13 obmejni kraji Avstrije	41	5,2
14 Škofjeloško hribovje	34	4,3
15 Štajerska	32	4,0
16 Kamniške Alpe, Zg. Savinjska dolina	22	2,8
17 Posočje	22	2,8
18 Zbiljsko jezero, Smledniški gozd	21	2,6
19 Karavanke	18	2,3
20 Zasavje, Posavsko hribovje	16	2,0
21 Skupina Storžiča	12	1,5
22 tujina (neobmejni kraji)	6	0,8
23 Prekmurje	6	0,5
24 Goriška, Kras, Brkini	4	0,5
25 bližnji kraji Lj. (Domžale, Medvode)	4	0,4
26 Bela krajina	3	0,3
27 obmejni kraji Hrvaške	2	0,1
28 Koroška	1	0,1
brez odgovora	19	0,6
Skupaj	1169	0,6

Sicer pa rezultati kažejo, da so izletniška potovanja Ljubljančanov usmerjena v zelo različne smeri oziroma pokrajine, ne samo v tiste, ki posebej izstopajo po svoji turistični privlačnosti in opremljenosti s turistično infrastrukturo. Razmeroma močna disperzija teh potovanj kaže na to, da jih povzročajo zelo različni motivi, kar kažejo že predhodne ugotovitve.

- Med petnajstimi ciljnimi območji so tudi obmejni kraji v Italiji in v Avstriji, kar je možno pojasniti s tem, da so uvrstili anketiranci med izlete tudi kratkotrajna preko-mejna potovanja zaradi nakupovanja.

V zimskem obdobju je usmerjenost izletov Ljubljančanov precej drugačna kot v “topli” polovici leta. Glavne smeri vodijo v območja z zimskošportno infrastrukturo.

ZAKLJUČKI

Postopna preobrazba iz agrarne v industrijsko in urbanizirano družbo prinaša raznolike oblike preživljanja prostega časa in z njimi pogojene pokrajinske učinke.

Sedanje prostočasne oblike so nedvomno odsev:

- psiholoških faktorjev, to je različnih predstav in želja prebivalstva, povezanih s preživljanjem prostega časa, kot tudi
- ekonomskih dejavnikov, ki vplivajo na različne možnosti in načine uresničevanja teh predstav.

Na raznolike načine pa vpliva tudi pokrajinska ustreznost, ki omogoča v posameznih letnih obdobjih ukvarjanje z zelo širokim spektrom dejavnosti na prostem.

Za sedanje prostočasno ravnanje je očitno še vedno pomembno poreklo slovenskih mestnih prebivalcev. Ker njihov znaten del še sodi med prvo ali kvečjemu drugo generacijo priseljencev s podeželja, so za “zapuščanje” mesta ob koncu tedna še vedno pomembne sorodstvene vezi med mestom in podeželjem.

Očitno je prostočasno ravnanje dela mestnega prebivalstva še vedno tudi pod vplivom želje po izboljševanju življenjskega standarda z obdelavo zemlje, pa tudi vrednot, izvirajočih iz agrarne družbe. Tako sta zlasti posest vinograda in lastna proizvodnja vina pomembna nagiba za prostočasno ravnanje.

V ospredju, vsaj zaenkrat, niso tiste prostočasne aktivnosti, ki bi jih lahko uvrstili med izrazite prostočasne športne aktivnosti. Le-te so razmeroma pomembne za mlajšo generacijo, medtem ko se večina starejše ukvarja predvsem z ekstenzivnejšimi oblikami, kot so razne oblike hoje (sprehod, izletništvo, gornišтво) ali kopanje s sončenjem.

Zelo številni motivi vplivajo torej na izredno širok spekter ravnanja v prostem času, pa tudi na razvejano, lahko bi rekli, disperzno usmerjanje prostočasnih migracij. Te niso usmerjene le v tista pokrajinska območja, ki izstopajo po relativno najvišji pokrajinski ustreznosti za rekreacijske aktivnosti na prostem, temveč tudi v taka, ki jim

običajno ne pripisujemo posebne rekreacijske ustreznosti (gričevje, hribovje). To je prišlo še posebej močno do izraza prav pri prostočasnih potovanjih Ljubljančanov, katerih "izletni" so, razen v splošno priznane in razvite turistične regije (Zgornja Gorenjska, Koprsko Primorje) usmerjeni tudi v manj atraktivne pokrajine (Dolenjska, Notranjska).

Bližnja rekreacija številnih Ljubljančanov je očitno spodbujena z motivi, ki jih ne moremo uvrstiti med "čiste" rekreacijske, temveč med take, kjer se prepleta rekreacijski nagib z oskrbovalnim ali proizvodnim. Od tod tudi pomembni deleži potovanja zaradi nakupovanja v sosednje tuje regije, v bližnje gozdove zaradi nabiranja gob ali v agrarno gričevje zaradi obdelovanja vrta ali vinograda.

V sedANJI fazi razvoja bližnje rekreacije gre za močno polarizacijo prostočasnega ravnanja, ki je pogojena z različnimi ekonomskimi in psihološkimi pogoji in možnostmi, pa tudi z različno primernostjo slovenske pokrajine za prostočasno udejstvovanje.

LITERATURA

- Jeršič, M. 1971: Izletniška potovanja in izletniški prostor. Inštitut za geografijo Univerze. Ljubljana.
- Raumansprüche durch Freizeitaktivitäten. Institut für Tourismus. Freie Universität Berlin. Berichte 13. Berlin 1993.
- Becker, C. (Hrsg.), 1992: Erhebungsmethoden und ihre Umsetzung in Tourismus und Freizeit. Materialien zur Fremdenverkehrsgeographie. Heft 25. Trier.
- Schnell, P.; Weber, P. (Hrsg.), 1980: Agglomeration und Freizeitraum. Münsterische Geographische Arbeiten. Heft 7. Paderborn.
- Schulz, H. J. 1978: Naherholungsgebiete; Paul Parey, Berlin und Hamburg.
- Ruppert, K.; Maier, J. 1969: Naherholungsraum und Naherholungsverkehr. Studienkreis für Tourismus. Starnberg.
- Patmore, J. A. 1983: Recreation and Resources. Oxford.
- Jeršič, M. 1992: Bližnja rekreacija slovenskega prebivalstva. Inštitut za geografijo Univerze. Geographica Slovenica 23, str. 93–108. Ljubljana.
- Jeršič, M. 1993: Die Naherholung der slowenischen Bevölkerung. Regional problems in East-Central Europe after political changes, str. 61–65. Pecs.

* Mag. asistent, Oddelka za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2, 61000 Ljubljana, Slovenija.

NEIGHBOURING RECREATION OF THE RESIDENTS OF LJUBLJANA

Summary

The results presented are the initial part of the several-year investigation aimed at establishing recreational habits of Ljubljana residents and defining the areas of neighbouring recreation. The results were obtained through the analysis of 800 questionnaire forms of a survey carried out in May 1994 among the residents of Ljubljana.

In spring, summer and autumn the following recreational activities explicitly prevail during the week: walking, visiting relatives and friends, and gardening. The data point to the importance of the regional origin of numerous residents of Ljubljana who are still closely linked with rural areas.

In wintertime, the same two activities have by far the leading role as in the warm half of the year, i.e. visits and walking.

The frequency of going on trips at weekends was the following: in 1993, 13.9 % of the surveyed residents regularly or frequently went for a trip, and 55.4 % of the surveyed went only occasionally. In wintertime, only 1.4 % of the residents went for regular trips, and 75 % of the surveyed went but rarely for a trip.

In summertime, recreational target areas of Ljubljana residents at weekends are, above all, on the outskirts of the town, that is to say within a walking distance or at a distance of 15 minutes' drive. Following close these areas are the renowned tourist areas and centers (the Littoral, Bled). A general conclusion is that the target areas are extremely heterogeneous.

In wintertime, the majority of trips by Ljubljana residents are directed to winter sports centers.

Neighbouring recreation of numerous Ljubljana residents is stimulated by diverse motives: recreation as such, purchase, and production (gardening, vine cultivating).

Zelo številni motivi vplivajo torej na izredno širok spekter ravnanja v prostem času, pa tudi na razvejano, lahko bi rekli, disperzno usmerjanje pristočasnih migracij. Te niso usmerjene le v tista pokrajinska območja, ki izstopajo po relativno najvišji pokrajinski ustreznosti za rekreacijske aktivnosti na prostem, temveč tudi v taka, ki jim